

Keleti Károly

(hivatalviselésének ideje: 1867–1892)

Pozsonyban született 1833. július 18-án; gyermekkorát Budán töltötte, tanulmányait a piarista gimnáziumban kezdte meg. 1848-ban honvédtüzérnek állt. Világos után Erdélyben fogságba esett, ahonnan megszökött, és visszatért a szülői házhoz. Hogy a besoroztatást elkerülje – a család jóakarói révén – József nádor örököseinek alcsúti uradalmában gazdasági gyakornok lett, ahol a mezőgazdaság elméletével és irodalmával is foglalkozott. Magántanulóként elvégezte a szabadságharc által félbeszakított tanulmányait, valamint a jogot is, mely utóbbiból Pozsonyban tett vizsgát.

Életének utolsó negyed évszázada a statisztika jegyében telt el. Alig alakult meg az önálló magyar kormány, 1867 márciusában Emlékiratot szerkesztett, amelyben sürgette a statisztika nemzeti rangra emelését. Ennek alapján 1867. május 25-én kinevezték a Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium statisztikai szakosztályának vezetőjévé. (Fél éven át saját lakásában adott otthont a hatfős szakosztálynak). Ismeretterjesztő küldetést vállalt, amikor ötszáz szakértőt, két tanfolyamon felkészített a statisztika művelésére, előrebocsátván: *„Nincs állam vagy társadalom, kormány vagy nemzet, mely statisztikai ismereteket nélkülözhetne. A homályos őskorban szintűgy, mint a mai civilizáció korszakában ismerni kellett és kell az alapokat, melyen a társadalom nyugszik.”*

1869 és 1870 fordulóján ott volt az ország első népszámlálásának megtervezésénél és lebonyolításánál, bábáskodott a négy évvel később elfogadott, első statisztikai törvény megalkotásánál. És mivel céljának tartotta a statisztika bekapcsolását a nemzetközi vérkeringésbe, hogy megállja helyét a „leghaladottabb külfölddel” való összehasonlításban is, már 1869-ben részt vett a hágai Nemzetközi Statisztikai Kongresszuson – hogy hét évvel később Budapesten, házigazdaként üdvözölje a nemzetközi mezőny tagjait.

Keleti Károly kitartása révén 1871. április 18-án felállították az önálló statisztikai hivatalt, amelynek vezetője lett, egyben megalapították a hivatal szakkönyvtárát is. Keleti Károly rendkívüli szervezőtehetségét jelzi az 1870. évi népszámlálás végrehajtása.

A Magyar Tudományos Akadémia 1868. március 18-án levelező, 1876. május 26-án rendes, 1890. május 8-án pedig igazgató tagjává választotta.

Adminisztratív képességei, szervezővénája mellett Keleti Károly kitűnt elemzőképességével is. A magyar mezőgazdaságról már a kiegyezés évében írt értekezést, míg az egész országot átfogó panorámát a *Hazánk és népe a közgazdaság és társadalmi statisztika szempontjából* című munkájában rajzolt meg. Ebben a kort adatokkal bemutatva, a mezőgazdaság felemelésének szükségességén kívül az ipar létesítése mellett is érvelt. Utolsó műve különösen érdekes vállalkozás, címe: *Magyarország népességének élelmezési statisztikája phisiológiai alapon*. A tanulmány céljaként fogalmazta meg, hogy megvizsgálja: „ . . . miként kiválólag mely terményekkel táplálkozik a népesség (pl. búza-, rozs-, vagy árpa kenyert, kukorica-málét, vagy kiválóan burgonyát fogyaszt-e, inkább bor- vagy pálinka ivó-e)” Ez a munka egyszerre tekinthető a táplálkozástudomány, a háztartás-statisztika és a területi statisztika úttörő alkotásának.

Keleti Károly 1892. május 30-án hunyt el Budapesten. A Központi Statisztikai Hivatal megalapítója tulajdonosa volt a «*Literis et artibus*» érdemrendnek, az orosz *Szaniszló*, az orosz korona és a portugál *M. de la Villa Viciosa* középkeresztes érdemrendnek.

Keleti Károly művei:

- A magyar mezőgazdaság*. Pest, 1867. (Értekezések a társad. tud. köréből I. 2.)
- A statisztika hivatalos és tudományos művelése*. U. ott, 1868. (Értek. a társad. tudom. köréből I. 6.)
- Hazánk és népe a közgazdaság és társadalmi statisztika szempontjából*. U. ott, 1871. (Graphikai rajzokkal: 2. kiadás. U. ott, 1873. Graphikai rajzok nélkül, M. nemzet családi Könyvtára.)
- Az új kormány kezdetén*. Pest, U. ott, 1873. (Névtelenül)
- A gyakorlati statisztika kézikönyve*. U. ott, 1875.
- Magyarország népesedési mozgalmá 1864-1873. és a cholera*. U. ott. 1875. (Értek. a társad. tud. kör. III. 3.)
- Magyarország népesedési mozgalmá*. U. ott. 1878.
- A nemzetiségi viszonyok Magyarországon*. U. ott, 1881. (Értek. a társad. tudom. kör. VII. 2.)
- Magyarország közgazdasági és művelődési állapotai 1885-ben*. U. ott, 1886.
- A népszámlálás*. U. ott, 1869.
- A mezőgazdasági termelés*. U. ott, 1869.
- A szent István korona országainak népessége, a területek, a lakviszonyok és házi állatok kimutatásával*. U. ott, 1871.
- Magyarország hivatalos statisztikája és továbbfejlesztésének szüksége*. Bpest, 1873.
- Magyarország statisztikája*. zsebkönyv. U. ott, 1876. (Beöthy Leóval együtt.)
- Magyarország szőlészeti statisztikája 1860-1873*. U. ott, 1875.
- A szent István korona országainak népessége*. U. ott, 1882. (Dr. Jekelfalussy Józseffel együtt.)
- Emlékirat az 1884-ben megindított iparstatisztikai adatgyűjtés ügyében*. U. ott, 1883.
- Magyarország népességének élelmezési statisztikája*. U. ott, 1887.